

רעיונות מקוריים לדרשות שבועיות לשלוחים

יצא לאור בתאריך:
ט' מנחם אב תש"ע

פרשה:
ואתחנן

כותרת:

התורה היא קפיטאליסטית או סוציאליסטית?

פרוייקט בחסות "משרד השלוחים"

הדברים על אחריות הכותב בלבד

פרשת ואתחנן

התורה היא קפיטאליסטית או סוציאליסטית?

כזכור לכולנו התנהל ויכוח ציבורי נוקב בקשר לרפורמה במערכת הבריאות שנשיא ארה"ב מנסה לקדם. ובאופן טבעי נשאלת השאלה מה יש ליהדות לומר בנושא זה.

הדיאלוג הזה הוא לא חדש. זהו למעשה הויכוח הישן בין סוציאליזם לקפיטאליזם שמתנהל כבר למעלה ממאה שנה. וכאן אנו מגלים תופעה מעניינת ביותר. הסוציאליסטים טוענים שהתורה היא סוציאליסטית ומאמינה שצריך לדאוג לעניים, שכן ישנן מצוות רבות בתורה שכל מטרתן לעזור לעניים. יהודי מחויב לתת עשר אחוז מהכנסתו לצדקה, ומוטב עשרים אחוז. ובנוסף לזה, ישנן מצוות כמו פאה שכל חקלאי צריך להשאיר קצת מהשדה שלו לעניים, ועוד כהנה וכהנה. ויתרה מזו, הם יודעים לצטט פסוק מפורש מספר דברים שהשאיפה צריכה להיות "אפס כי לא יהיה בך אביון" (דברים ט"ו, ד), כלומר, שלא יהיו עניים כלל.

לעומתם טוענים הקפיטליסטים שגם לשיטה שלהם יש מקור בתורה. התורה מאמינה שלכל אחד יש את הזכות לבעלות על האדמה, אם זה בארץ ישראל ואם זה בחוץ לארץ. וכמו שדוד המלך אומר בספר תהלים "יגיע כפידך כי תאכל" (תהלים קכ"ח, ב). אדם אוכל את יגיע כפיו; אם הוא עובד יותר קשה אזי הוא ירוויח יותר, והשני שעובד פחות ממנו יאכל את יגיע כפיו שלו.

ואף הם מוכיחים את שיטתם מאותה פרשה גופא, בספר דברים, כמה שורות לאחר מכן התורה אומרת "כי לא יחדל אביון בקרב הארץ" (דברים ט"ו, י"א), כלומר, שלעולם לא יהיה מצב שכולם יהיו אותו דבר, אלא תמיד יהיו עניים ועשירים.

שתי שיטות נוגדות לחלוטין אחת לשניה, ולשניהם יש מקור מפורש בתורה!

רבים מאיתנו שמעו על אותם קיצונים שמתנגדים לעצם קיומה של מדינת ישראל, עד שיש מתוכם כאלו שהלכו להיפגש עם נשיא אירן. גם להם יש מקור בתורה, שכן הם מצטטים את הפסוק מהנביא ירמיהו אשר מנבא על חורבן בית המקדש ואומר "בבלה יובאו ושמה יהיו עד יום פקדי אותם והעליתים והשיבותים אל המקום הזה" (ירמיהו כ"ז, כ"ב). ולכן אחרי שהיהודים הוגלו מארץ ישראל הם צריכים להשאר בגלות עד שיבוא הנביא או המשיח ויאמר להם שה' אמר שהגיע הזמן לחזור לארץ ישראל, אך עד אז אסור לעלות ארצה (ראה כתובות ק"י, ב).

לעומתם ישנם הטוענים שהעליה לארץ ישראל היא המצוה הגדולה והחביבה ביותר, והם מצטטים את דברי הרמב"ן המפורסמים על הפסוק "והורשתם את הארץ" (במדבר ל"ג, נ"ג): "על דעתי זאת מצות עשה", שגם היום זוהי מצוה מהתורה לעלות לארץ ישראל, דהיינו שחובה על כל יהודי לעלות לישראל, וכל מי שיוצא מארץ ישראל "יהא בעינך כעובד עבודה זרה" (ראה לקו"ש חלק ח"י עמ' 399)

אחד טוען בצורה נחרצת שאסור לעלות לארץ ישראל, והשני טוען שחובה לעלות לארץ ישראל, ושניהם מצטטים פסוקים מפורשים מהתורה!

ישנו ויכוח מתמשך בעולם האם זה הגון לאכול בשר, כלומר, האם מותר לאדם להרוג בהמה כדי לאכול את בשרה. וגם בנושא זה יש את שיטת הצמחוניים שטוענים שאין לאכול בשר וגם הקב"ה אוסר זאת. כראיה לשיטתם הם מביאים את הסיפור של בריאת העולם, כשהקב"ה ברא את העולם הוא אמר לאדם וחווה "הנה נתתי לכם את כל עשב זרע זרע ... ואת כל העץ ... לכם יהיה לאכלה" וכמו שרש"י מוסיף: "ולא הרשה לאדם ואשתו להמית בריה ולאכול בשר" (בראשית א, כ"ט).

כלומר, התכנית המקורית היא שבני-אדם לא יאכלו בשר, ורק 1500 שנה לאחר מכן, אחרי המבול – "וכשבאו בני נח התיר להם בשר" (רש"י). וכמו שכתוב בפרשת נח במפורש: "כל רמש אשר הוא חי לכם יהיה לאכלה כירק עשב" (בראשית ט, ג). היה זה מעין 'היתר' בלית ברירה, אבל מלכתחילה בעולם מושלם אין צורך לאכול בשר.

לעומתם, באים אלו שאוהבים לאכול חתיכת סטייק וטוענים: אדרבה, ישנן מצוות רבות שכל עשייתם וקיומם כרוכים באכילת בשר, ואבוהון דכולהו: קרבן פסח, שכל אחד מחוייב לאכול ממנו כזית בשר. ועד כדי כך שהתורה אומרת "והאיש אשר הוא טהור ... וחדל לעשות הפסח ונכרתה ... חטאו ישא" (במדבר ט, י"ג). ומלבד זאת, הלא זוהי מצוה לאכול בשר בכל שבת וחג (ראה התוועדויות תשמ"ו ח"ד ע' 271).

ואם-כן נשאלת השאלה מהו באמת הדבר הנכון בנושא זה, האם שיטת הצמחוניים או גישתם של אוכלי הבשר.

מספרים על רב נכבד שבאים אליו שני אנשים לדין תורה. הראשון מרצה את טענותיו והרב מקשיב ואומר לו: אתה צודק. השני מציג את הצד שלו, והפעם הרב מסכים גם איתו ואומר לו שהוא צודק. הרבנית שהקשיבה מהחדר השני נכנסת לחדר וצועקת: כבוד הרב, איך יכול להיות ששניהם צודקים?! והרב עונה לה: גם את צודקת...

אדמו"ר הרי"צ מספר באגרותיו על אחת מנסיעותיו ברכבת בה היה עד לויכוח בין יהודים האם התורה מאמינה במשטר מונרכיה, דהיינו בשיטה של מלוכה שיש מלך וכולם צריכים לשמוע בקולו, או שמא התורה מאמינה בשיטת הסוציאליזם. באותה עת חגגו ברוסיה שלוש-מאות שנה לשלטון משפחתו של הצאר הרוסי רומנוב. הרבי ישב ברכבת ושתק, אך הכל פנו אליו והפצירו בו שיאמר את דעתו.

הרבי ענה להם: אתם כולכם צודקים, בכל שיטה ישנם צדדים חיוביים וצדדים שליליים, אין רע בלי טוב ואין טוב בלי רע, ולכן את הדברים הטובים שבכל שיטה מוצא כל אדם בתורה (אג"ק כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד ע' ר"א).

השבוע אנו קוראים בתורה את עשרת הדברות שפותחות במילים "אנכי ה' אלוקיך" לשון יחיד. הקב"ה לא נקט בלשון "אנכי ה' אלוקיכם", הוא לא דיבר לכולם ביחד, אלא היתה זו פניה אישית לכל יחיד בעם ישראל. ועל כך אומר המדרש "כשהיה הקב"ה מדבר, כל אחד מישראל היה אומר עמי הדיבור מדבר".

ממשיך המדרש ואומר משהו מופלא: "אמר רבי יוסי ברי' חנינא, לפי כוחו של כל אחד ואחד היה הדיבור מדבר עמו". וממשיך שם ואומר כמו "שהמן כל אחד היה טועמו לפי כוחו, התינוקות לפי כוחן ... והבחורים לפי כוחן והזקנים לפי כוחן", כך ממש היה דבר ה' במתן תורה לכל אחד לפי כוחו, לפי הרמה שלו, לפי ההבנה שלו, ולפי הרגשות שלו וכו' (ילקוט שמעוני יתרו רפ"ו).

ידידי היקרים! הקב"ה נתן את התורה בצורה כזאת שיש מקום לכולם; יש מקום לסוציאליזם ויש מקום לקאפיטאליזם. יש מקום ליהודי ציוני ויש מקום לאנטי ציוניים. יש מקום לאוכלי בשר ויש גם מקום לצמחוניים שאינם רוצים לאכול בשר. הצד הטוב שבכל שיטה יש לה מקום בתורה.

פרוייקט בחסות "משרד השלוחים"

הדברים על אחריות הכותב בלבד